

RAAP-NOTITIE 1308

## **Plangebied bouwlocatie 12 Eisenhowerhof**

**Gemeente Millingen a/d Rijn  
Een archeologische begeleiding**

## Colofon

**Opdrachtgever:** Jansen Bouwontwikkeling BV

**Titel:** Plangebied bouwlocatie 12 Eisenhowerhof, gemeente Millingen a/d Rijn; een archeologische begeleiding

**Status:** eindversie

**Datum:** september 2005

**Auteurs:** *L.M. Flokstra & drs. E. Heunks*

**Bestandsnaam:** L:\QXPress\Notities\2005\MIGE3\N01308-MIGE3.qxd

**Projectcode:** MIGE3

**Projectleider:** drs. E. Heunks

**Projectmedewerker:** L.M. Flokstra

**ARCHIS-vondstmeldingsnummers:** 3221

**ARCHIS-waarnemingsnummers:** nog niet bekend

**ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code:** niet van toepassing

**Autorisatie:** drs. E. Heunks

**ISSN:** 0925-6229

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2005

RAAP Archeologisch adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

## **Samenvatting**

In opdracht van Jansen Bouwontwikkeling BV heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 16 augustus 2005 een archeologische begeleiding uitgevoerd in verband met woningbouw en de aanleg van een rioolstelsel in plangebied bouwlocatie 12 Eisenhowerhof, in de gemeente Millingen a/d Rijn. Doel van deze begeleiding was het verkrijgen van inzicht in de aan- of afwezigheid van archeologische waarden en een indruk te geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

Het onderzoek bestond uit een veldonderzoek in de vorm van een archeologische begeleiding tijdens de graafwerkzaamheden ten behoeve van een rioolsleuf over een lengte van circa 50 m (het onderzoeksgebied). Ondanks de goede waarnemingscondities zijn tijdens de begeleiding geen eenduidige aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van sporen van een nederzetting of andere menselijke activiteiten uit het verleden in het onderzoeksgebied.

Op grond van het ontbreken van (duidelijke) aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten ter hoogte van boring 3 wordt ten aanzien van de geplande ontwikkelingen in plangebied bouwlocatie 12 Eisenhowerhof geen aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek.

## 1 Inleiding

### 1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van Jansen Bouwontwikkeling BV heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 16 augustus 2005 een archeologische begeleiding uitgevoerd in verband met woningbouw en de aanleg van een wegcunet in het plangebied bouwlocatie 12 Eisenhouwerhof, in de gemeente Millingen a/d Rijn.

Het betreft het vervolg op een eerdere fase van het inventariserend archeologisch onderzoek dat bestond uit een karterend booronderzoek (Heunks, 2003). Op grond van de resultaten daarvan werd geconcludeerd dat er mogelijk archeologische waarden/grondsporen aanwezig zijn in het meest oostelijke deel van het plangebied. Naar aanleiding hiervan werd aanbevolen om de graafwerkzaamheden in dat deel archeologisch te laten begeleiden.

Voorafgaand aan de uitvoering van een archeologische begeleiding is, conform de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA; <http://www.cvak.org/php/kna22.php>), een Programma van Eisen (PvE) opgesteld (Haarhuis & Heunks, 2004). Dit PvE diende als leidraad voor het onderzoek. Dit Programma van Eisen is goedgekeurd door het bevoegd gezag, in dit geval de gemeente Millingen a/d Rijn.

De begeleiding diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen (graven van riolsleuf) zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische waarden. Doel van deze begeleiding was het verkrijgen van inzicht in de aan- of afwezigheid van archeologische waarden en een indruk te geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan. In hoofdstuk 3 zijn de specifieke onderzoeksvragen met betrekking tot deze aspecten uiteengezet.

Het inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkkemper e.a., 1998).

RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instelling die het beheer heeft over de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA; <http://www.sikb.nl>).

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden. Enkele vaktermen worden achter in deze notitie beschreven (zie verklarende woordenlijst).

## 1.2 Administratieve gegevens

**Gemeente:** gemeente Millingen aan de Rijn

**Plaats:** Millingen aan de Rijn

**Plangebied:** bouwlocatie 12 Eisenhowerhof

**Onderzoeksgebied:** boring 1 (karterend veldonderzoek) en nabije omgeving

**Kadastraal nummer:** gemeente Millingen a/d Rijn, sectie C2, perceelnummer 1420

**Centrumcoördinaten:** 198.900/431.100.

**ARCHIS-waarnemingsnummer:** 136560 (kartering)

**ARCHIS-vondstmeldingsnummer:** 3221 (begeleiding van graafwerkzaamheden)

**RAAP-vindplaatsnummer:** vindplaats 1

## 2 Voorgaand onderzoek

Op 21 augustus 2003 heeft in het plangebied archeologisch booronderzoek plaatsgevonden (Heunks, 2003). Dit onderzoek bestond uit een karterend booronderzoek met boringen in een driehoeksgrid van 40 bij 50 m. Voorafgaand aan het booronderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om de geologische, bodemkundige en landschappelijke kenmerken alsmede de bekende en verwachte archeologische waarden van het plangebied te inventariseren.

Tijdens het karterend booronderzoek zijn in het plangebied 7 boringen geplaatst. In één boring werd daarbij een fragment handgevormd aardewerk aangetroffen op een diepte van 90 cm -Mv (boring 3; figuur 1). Het aardewerk dateert uit de periode IJzertijd-Romeinse tijd. Daarnaast werd in boring 1 (100 m ten westen van boring 3) op 70 cm -Mv een fragment onverbrand bot aangetroffen. De verstoringsdiepte bedraagt circa 40 tot 50 cm vanaf het maaiveld. Er is geen cultuurlaag aangetroffen. De betekenis van de vondsten is niet eenduidig; mogelijk zijn deze de weerslag van beakking, anderzijds kan het hier gaan om de periferie van een nederzettingsterrein. Op een aangrenzend terrein werden in het verleden archeologische vondsten aangetroffen in een verstoorde laag (Cohen Stuart, 2002). In het algemeen wordt de nabije omgeving gekenmerkt door oude woongronden en lijkt het plangebied deel uit te maken van een door de eeuwen heen intensief gebruikte bewoningszone van Millingen aan de Rijn.

In verband met de onduidelijke betekenis van de vondsten is een archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen in de vorm van de begeleiding van graafwerkzaamheden rond boring 3 (figuur 2). Uitgegaan is van een straal van 25 m rondom boring 3. Afhankelijk van de bevindingen in het veld zou deze begeleiding kunnen resulteren in een uitbreiding naar andere delen van het plangebied en eventueel vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving.

### 3 Doel van het onderzoek

De archeologische begeleiding van graafwerkzaamheden werd aanbevolen naar aanleiding van de resultaten van het booronderzoek (zie hoofdstuk 2), met het doel inzicht te verkrijgen in de aan- of afwezigheid van archeologische resten en, indien aanwezig, in de kwaliteit, omvang, diepteligging, aard en datering van de aanwezige archeologische grondsporen/resten. De resultaten van de archeologische begeleiding zijn bepalend voor de vraag hoe verder met deze archeologische waarden dient te worden omgegaan. Indien de vindplaats behoudenswaardig blijkt te zijn, zal moeten worden beoordeeld of deze bij de inrichting van het terrein kan worden ingepast. Indien een dergelijke conserverende inrichting niet mogelijk is, dan komen de vindplaatsen mogelijk voor een opgraving in aanmerking. De resultaten kunnen echter ook zodanig zijn dat vervolgonderzoek achterwege kan blijven. In het PvE zijn de specifieke onderzoeksvragen geformuleerd die door middel van de archeologische begeleiding beantwoord dienen te worden:

1. Bevinden zich archeologische indicatoren en/of grondsporen in het plangebied?
2. Wat is de diepte (t.o.v. maaiveld) en de hoogteligging (t.o.v. NAP) van de vindplaats?
3. Wat is de geologische context van de aangetroffen archeologische resten?
4. Welke is de aard en datering van de aangetroffen archeologische resten?
5. Wat is de globale omvang van de vindplaats in het horizontale vlak?
6. Hebben de resultaten van de archeologische begeleiding consequenties voor de planontwikkelingen in het resterende deel van het plangebied, ten aanzien van eventueel nader archeologisch onderzoek?

## **4 Veldonderzoek**

### **4.1 Methodes**

Voorafgaande aan het veldwerk is een draaiboek opgesteld met hierin opgenomen onder andere de administratieve gegevens, het PvE en het Plan van Aanpak, gegevens van betrokken personen en instanties, werkkaarten en een veiligheidsplan. Tevens zijn afspraken gemaakt met de opdrachtgever en uitvoerder ten aanzien van de planning en werkwijze in het veld.

De begeleiding in het veld bestond uit het inspecteren van de vrijkomende bodemprofielen en -vlakken tijdens de graafwerkzaamheden op het voorkomen van archeologische vondsten, grondsporen en structuren. Het betreft de graafwerkzaamheden ten behoeve van een nieuwe rioolsleuf vanaf het einde van de Eisenhowerstraat circa 50 m in westelijke richting (figuur 1). De breedte van de sleuf bedroeg circa 2,8 m en had een diepte van circa 1,6 tot 1,75 m -Mv. Bodemprofielen zijn opgeschoond en, indien relevant, gefotografeerd. Aangetroffen vondsten zijn verzameld.

Er is op prettige wijze samengewerkt met de medewerkers van Ron Derks B.V. grondverzet.

### **4.2 Resultaten**

#### **Geologie en bodem**

Over de gehele sleuf wordt de bovenste 1,50 m van het bodemprofiel gekenmerkt door lichtbruine oeverafzettingen. Deze oeverafzettingen bestaan uit matig tot sterk siltige klei met veel mangaanvlekken. Op 1,5 m -Mv gaan de oeverafzettingen vrij abrupt over in de zandige lichtgrijsbruine beddingafzettingen van de stroomgordel van Leuth (figuur 3). Het beddingzand is matig grof tot zeer grof en wordt afgewisseld met dunne kleilaagjes. In de top van de beddingafzettingen is tevens grind waargenomen.

De top van de oeverafzettingen wordt gekenmerkt door een donkergrijsbruine, humeuze bouwvoor met een dikte van circa 30 cm. Deze bouwvoor bestaat uit sterk siltige oeverafzettingen met hierin veel sintels, puin en recente botresten. Vanaf circa 30 cm -Mv wordt de bodem geleidelijk minder humeus en gaat op circa 45 cm -Mv over in lichtbruine, matig siltige klei (figuur 3). Er zijn geen diepe bodemverstoringen aangetroffen.



## **Archeologie**

Ondanks de goede waarnemingscondities en het geleidelijk en laagsgewijs afgraven van de grond, zijn geen archeologische resten waargenomen die zouden kunnen duiden op bewoning ter plaatse. Ook ontbreken aanwijzingen voor ander type activiteiten in het verleden. Wel is op circa 60 cm -Mv een fragment Pingsdorfaardewerk aangetroffen. Het gedraaide import keramiek dateert uit de 11e-12e eeuw na Chr. Deze vondst bevond zich in de schone bodemmatrix, waaraan geen eenduidige archeologische betekenis kan worden toegekend. Mogelijk is de vondst ten gevolge van bemesting of ander grondverzet op deze locatie terechtgekomen (zgn. losse vondst). Behalve deze vondst zijn geen andere archeologische indicatoren aangetroffen. Ook metaalvondsten ontbreken. De bodemprofielen vertoonden een natuurlijke opbouw, waarin antropogene verstoringen (lees archeologische sporen) ontbreken. Ook op het niveau van het fragment handgevormd aardewerk uit boring 3 (90 cm -Mv) zijn hiervoor geen aanwijzingen aangetroffen. Een verklaring voor deze vondst is daarmee niet eenduidig te geven. Mogelijk is ook hier sprake van secundair verplaatst materiaal en moet ook deze vondst worden beschouwd als zogenaamde losse vondst. De diepe ligging kan in dat geval alleen verklaard worden als het resultaat van een sterke verticale migratie als gevolg van bijvoorbeeld vorstwerking (via vorstscheuren) en bioturbatie.

Door het ontbreken van archeologische vondsten en/of grondsporen is er geen aanleiding om sporen van een nederzetting of andere menselijke activiteiten uit het verleden ter plaatse te vermoeden.

## **RAAP-objectnummer MIGE3 01**

**ARCHIS-waarnemingsnummer:** 3221

**Coördinaten:** 199.900/431.090; **Kaartblad:** 400

**Gemeente:** Millingen a/d Rijn; **Toponiem:** Eisenhowerhof

**Maaiveld:** grasland

**Geomorfologie:** oeverwal (oever-op-bedding)

**Hoogte maaiveld t.o.v. NAP:** 11.9 m +NAP

**Complextype:** akkerareaal (bemestingsvondst)

**Datering:** Late Middeleeuwen (LME periode a)

**Diepteligging archeologische vondst:** ca. 60 cm -Mv

## **5 Conclusies en aanbevelingen**

### **5.1 Conclusies**

Ondanks de goede waarnemingscondities zijn tijdens de begeleiding geen eenduidige aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van sporen van een nederzetting of andere menselijke activiteiten uit het verleden in het onderzoeksgebied. Een enkel fragment laat-middeleeuws aardewerk zou een verwijzing kunnen zijn naar het gebruik van dit gebied als akkerareaal.

Een verklaring voor het tijdens het booronderzoek aangetroffen fragment handgevormd aardewerk (boring 3: 90 cm -Mv) is niet eenduidig te geven. Vermoedelijk betreft het secundair verplaatst materiaal. De diepe ligging kan alleen worden verklaard als het resultaat van een sterke verticale migratie als gevolg van bijvoorbeeld vorstwerking (via vorstscheuren) en bioturbatie.

### **5.2 Aanbevelingen**

Op grond van het ontbreken van (duidelijke) aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten ter hoogte van boring 3 wordt ten aanzien van de geplande ontwikkelingen in plangebied bouwlocatie 12 Eisenhowerhof geen aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek.

Het is echter niet uit te sluiten dat bij verdere graafwerkzaamheden in het plangebied toevalsvondsten gedaan zullen worden. Mochten er archeologische resten gevonden worden, dan dienen deze direct te worden gemeld bij het bevoegd gezag van gemeente Millingen a/d Rijn. In overleg zal in korte tijd worden vastgesteld wat de vervolgstappen zijn ten aanzien van de aangetroffen archeologische resten.

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met het bevoegd gezag van gemeente Millingen a/d Rijn.

## Literatuur

- Cohen Stuart, C.D.R.**, 2002. Plangebieden Heerbaan en Eisenhowerstraat, gemeente Millingen a/d Rijn; een inventariserend archeologisch onderzoek. *RAAP-notitie* 194. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Haarhuis, H.F.A. & E. Heunks**, 2004. Programma van Eisen Archeologische begeleiding Plangebied bouwlocatie 12 Eisenhowerhof. Gemeente Millingen aan de Rijn. *Documentnummer* 4638WIME 002498. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Heunks, E.**, 2003a. Acht ontwikkelingslocaties in de bebouwde kom van Millingen a/d Rijn, gemeente Millingen aan de Rijn. Een inventariserend archeologisch onderzoek. *RAAP-notitie* 446. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Heunks, E.**, 2003b. Archeologische beleidsadvieskaart gemeente Millingen aan de Rijn. *RAAP-rapport* 885. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.

## Gebruikte afkortingen

<b>ARCHIS</b>	ARChEologisch Informatie Systeem
<b>IKAW</b>	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
<b>-Mv</b>	beneden maaiveld
<b>ROB</b>	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

## Verklarende woordenlijst

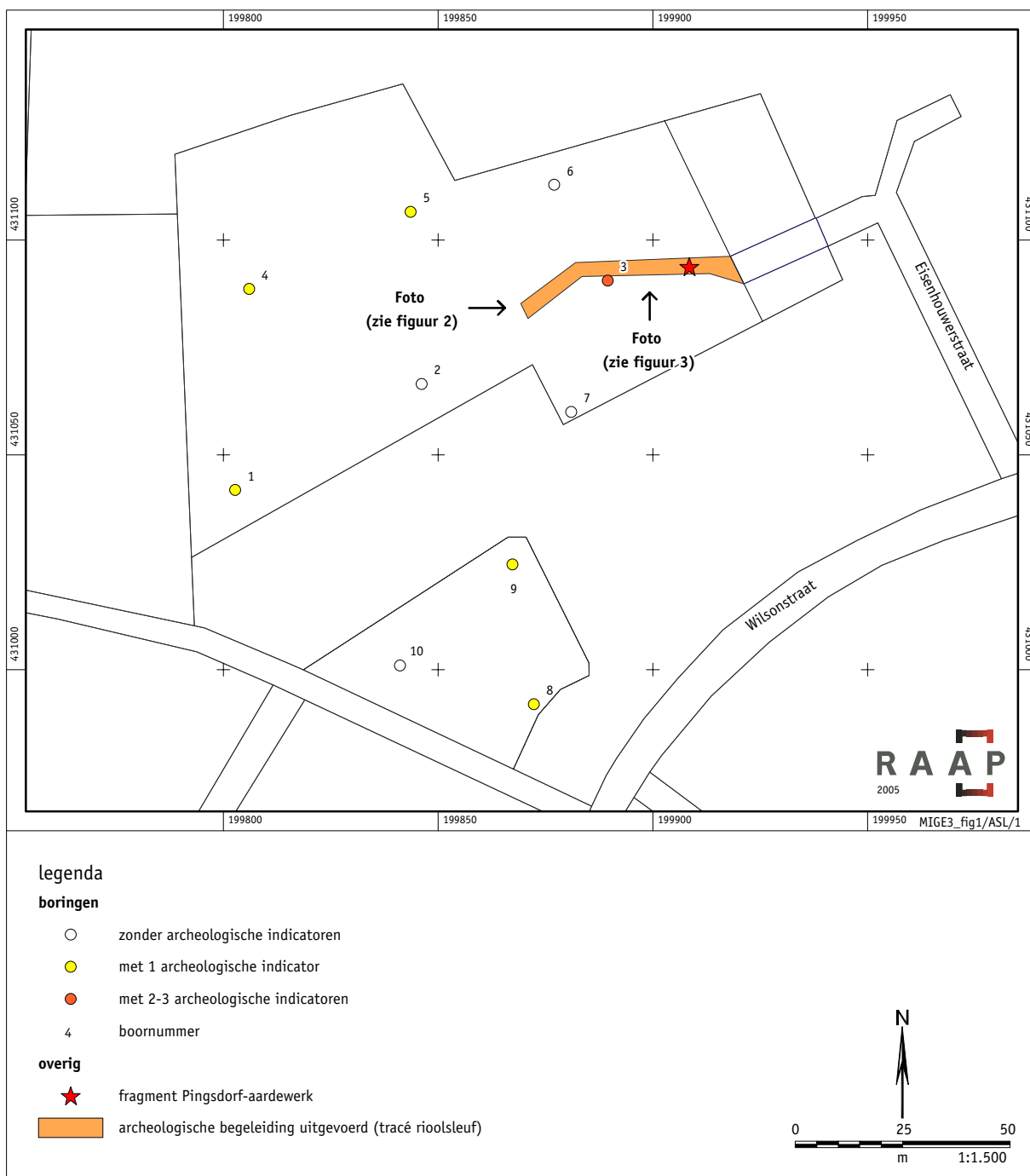
- <sup>14</sup>C-datering** (ook wel C14- of C<sup>14</sup>-datering) bepaling van gehalte aan radioactieve koolstof <sup>14</sup>C van organisch materiaal (hout, houtskool, veen, schelpen e.d.) waaruit de <sup>14</sup>C-ouderdom kan worden afgeleid. Deze ouderdom wordt opgegeven in jaren vóór 1950 na Chr. (jaren BP) met daaraan toegevoegd de aan de meting verbonden mogelijke afwijking (standaarddeviatie).
- silt** Gronddeeltjes groter dan of gelijk aan 2 µm en kleiner dan 63 µm.

## Overzicht van figuren en tabellen

- Figuur 1.** Bouwlocatie 12 Eisenhowerhof, resultaten booronderzoek en archeologische begeleiding.
- Figuur 2.** Graafwerkzaamheden t.b.v. de rioolsleuf.
- Figuur 3.** Foto van representatief bodemprofiel. Op circa 1,5 m -Mv gaan de kleiige oeverafzettingen over in grofzandige beddingafzettingen.
- Tabel 1.** Archeologische tijdschaal.

Periode	Datering			
<b>Nieuwe tijd</b>	1500	-	heden	
<b>Late Middeleeuwen</b>	1050	-	1500	na Chr.
<b>Vroege Middeleeuwen</b>	450	-	1050	na Chr.
<b>Romeinse tijd</b>	12 voor	-	450	na Chr.
<b>IJzertijd</b>	800	-	12	voor Chr.
<b>Bronstijd</b>	2000	-	800	voor Chr.
<b>Neolithicum</b> (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
<b>Mesolithicum</b> (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
<b>Paleolithicum</b> (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

**Tabel 1.** Archeologische tijdschaal.



Figuur 1. Bouwlocatie 12 Eisenhowerhof, resultaten booronderzoek en archeologische begeleiding.



**Figuur 2.** Graafwerkzaamheden t.b.v. de rioolsleuf.



**Figuur 3.** Foto van representatief bodemprofiel. Op circa 1,5 m -Mv gaan de kleiige oeverafzettingen over in grofzandige beddingafzettingen.